

NIZOZEMSKA ARHITEKTURA

- V 90-ih se na Nizozemskem veliko dogaja. Nizozemska postane evropski fenomen (**središče evropske arhitekture**)

IZHODIŠČA zakaj je Nizozemska postala center arhitekture:

- Po padcu berlinskega zidu se je Nizozemska odprla. Gre za dve skrajnosti:
  - **Zavedanje tradicije**
  - **Smernice moderne arhitekture**
- **Pomembnost medijev:** publiciranje itd. odkrije Koolhaas (najprej je bil novinar)
- Širša javnost na Nizozemskem spozna **potencial v arhitekturi**- treba ji je dati možnost **kulturne dejavnosti**.
- Ministrstva ustvarijo **več FONDOV**:
  - **The Netherlands Architecture Institute (NAI)**- (Rotterdam-1993, Maastricht-2006). V NAI imajo pomembne **arhitekturne arhive in zbirke**, ki so dostopni javnosti. NAI prireja razstave, predavanja, debate in publikacije, ki bi naj informirale, navdihnile in stimulirale tako stroko kot vso ostalo populacijo.
  - **Berlage Institute**- za **podiplomsko delo**, Rotterdam; ustanovljen 1990. Ime je dobil po niz. arhitektu Hendrik Petrus Berlage-u.
  - **The Netherlands Architecture Fund** (Rotterdam)- močan sklad (finančno ga podpirajo ministrstva za kulturo, znanost, šolstvo), ki **podpira diplomirane arhitekta po šolanju**: da bi lahko tudi razstavljali, delali publikacije, študirali v tujini (AA, Kolumbija). Naloge za tiste projekte, ki jih drugi ne želijo plačati.
- Odpirajo se v svet, potrebujejo arhitekta. V Rotterdamu, gradijo samo **svetovna imena**.
- Razmišljajo, kaj je njihov kulturni prispevek. Istočasno ko vabijo, želijo s tujci imeti tak dialog, da se **v delih vidi njihova tradicija** (problem slovencev: ne ohranjamo naše tradicije).

Ostali vplivi na razcvet arhitekture:

- Posebnost Nizozemske so **geografska izhodišča**- nižine, polderji (nasipi).
- **Gostota prebivalstva** je presegla Japonsko (na 1.mestu), zato je večina države pozidane.
- 75% grajenega okolja je nastalo po 2.sv. vojni- tako ne gre več.
- V nacionalnih parkih je še **odsev naravnega okolja**, drugje ga ni več ali pa je preveč urejeno.
- Zaradi teh dejavnikov se ljudje do prostora obnašajo bolj **skrbno, skromno in zadržano**.
- **Rast populacije**:
  - Potreba po infrastrukturi- mreža komunikacij
  - Razprava o mejah prostora- ekonomsko rast (vodi proti nekemu koncu) je treba nadzirati, saj je narava dobrina.
- **Skrajno asketski protestantizem**:
  - Ljudje se ne hvalijo z bogastvom (kot npr. v Rusiji)
  - Najmanj porabijo za materialne dobrine (obleke, avte, itd.)
  - Imajo poseben odnos do Boga.

- Kljub prenaseljenosti obstaja **ideal 'hiše z vrtom'**.
- ADRIAN GUAIZER: 800.000 modelčkov hiš polženih po arkadnem delu muzeja, kjer pokaže, da če bo v 10 letih toliko hiš, kot je želja, bo postala situacija absurdna. Ne bo možno več graditi individualne hiše.
- V svoje projekte poizkušajo vgrajevati **socialne programe**: ljudje čutijo, da je to njihov prostor.
- **Trg v centru Rotterdama**: spodaj garaža, okoli pomembne stavbe. Luči, ki se premikajo kot žerjavi in si jih ljudje lahko nastavljajo sami.
- Na področju oblikovanja: BROH DESIGN-suh dizajn. Iz predmetov za odpadne elemente. Bivak, ki kaže to cenenost, mobilnost, serijsko...
- Znan umetnik ?, ki dela **mobila bivališča**: zanj je bivališče le podaljšek človeške kože, ne pa nekaj s čimer se bahaš.
- Umetniki so mnenja, da **družba zgublja stik z realnostjo**.
- Posledica je, da je Nizozemska arhitektura **cenena in stvarna, uporabna**. Ne ukvarjajo se z detajli.

REM KOOLHAAS: (1944)

- Rem Koolhaas velja za enega **največjih vizionarjev** med sodobnimi arhitekti.
- Drugače od večine arhitektov slovi tudi kot **izjemen teoretik**, ki pogosto objavlja preroške eseje o razvoju arhitekture.
- Tudi uveljavitev med arhitekti si je priboril s pisnim izdelkom in še preden je zrasla njegova prva stavba. Kmalu po diplomi je namreč spisal besedilo **Delirious New York** (Blazen New York), ki ga je sam poimenoval "retroaktivni manifest o Mannhattnu", drugi arhitekti pa so ga pohvalili kot klasično besedilo o sodobni arhitekturi in družbi.
- **Dve fazi Koolhaasovega dela**:
  1. **Modernizem pod vplivom učiteljev** (knjiga). Zgodnja faza ustvarjanja: podobnost z Le Corbusierjem (posodobi kar Corbusier začne). Hodi okoli in piše knjige.
  2. **Modernizem brez dogme**
    - Pripisujejo mu cinizem.
    - Potrdilo za odličnost svojega dela je Koolhaas dobil leta 2000, ko je prejel najprestižnejše priznanje v svetu arhitekture Pritzkerjevo nagrado.

Office for Metropolitan Architecture (OMA):

- je arhitekturni biro v **Rotterdamu**.
- Ustanovil ga je Koolhaas leta **1975** skupaj z Elia Zenghelis, Madelon Vriesendorp in Zoe Zenghelis.
- Biro vodi šest arhitektov: **Rem Koolhaas, Ole Scheeren, Ellen van Loon, Reinier de Graaf, Floris Alkemade in Victor van der Chijs**.
- Trenutno je v OMA zaposlenih več kot 230 arhitektov, 30 različnih narodnosti.
- **Kalkuta minimalizma**: s čim manj sredstvi dosežiti učinke v prostoru (na nizozemskem je to odlika), ljudem nuditi čim več s čim manj sredstvi.

AMO:

- **Raziskovalni oddelek biroja OMA** ustanovljen v poznih devetdesetih.

- Razvijajo **širša konceptualna izhodišča** za svoje projekte in iščejo **povezave arhitekture z različnimi disciplinami**.

EDUCATORIUM, UTRECHT, 1997

- **Kampus center univerze v Utrechtu.**
- Program: 11.000m²; kavarna z 900 sedeži, 2 avditorija (400 in 500 sedežev), raziskovalni prostori, veža, povezava do dveh drugih univerzitetnih zgradb.
- ZASNOVA: **Zgibana etažna delitev**; diferenciacija med etažami je bolj kompleksna (ni tako ločenega prehajanja kot pri nas).
- S tem doseže **povečanje parterja**-to je na Nizozemskem logično.
- Landscape se nadaljuje od zunaj v notranjost. Moderno-rezultat elektronike.

MVRDV

- Arhitekturni biro ustanovljen leta **1991 v Rotterdamu**.
- Ime je sestavljeno iz črk imen ustanoviteljev biroja: **Winy Maas (1959), Jacob van Rijs (1964) and Nathalie de Vries (1965)**. Maas in van Rijs sta prej delala v OMA.

HOUSING SILO, AMSTERDAM

- **Nerealiziran projekt**, vendar deležen velike pozornosti (1. nagrada na natečaju).
- **DATA SCAPER**: Trdijo, da živimo v času, ko arhitektura ni več pomembna. V tem Data scapes poskušajo analizirati kateri so **dejavniki, ki v bistvu vplivajo na gradnjo** (predpisi, investitor, normativi, ekonomsko stanje...). Vse to pretvorijo v **diagrame, ki nato pomenijo obliko**. Ta metoda je vprašljiva, ker se dejavniki hitro spreminjajo. Oni učijo predvsem **analizirati prostor v katerem gradimo**.
- **30.000m²** površine- zahteven program za graditev hiš in velikega javnega programa.
- Ideja o **postavitvi vertikalno** namesto horizontalno.
- Najboljši projekt je direktna interpretacija omejitev v objekt.
- Izhajali iz:
  - **'idealne hiše'**- iz tega izhaja celotna moderna arhitektura.
  - Vendar je vsaki družini idealna hiša **drugačna**.
- **Analiza idealnega doma**- kaj si kdo želi.
- Glede na to naredijo **čim več različnih enot** in to poskušajo sestaviti v **urban void**, kar ostane **prazno so javni programi**.
- Razvejano strukturo stanovanj postavijo v vertikalo in pustijo vmesne prazne prostore.
- Fasada je **sestavljanka** vsega.
- Zunaj bi bila tržnica, parkirišča...

DUEBBLE VILLA KBWW, UTRECHT, 1997

- Dva lastnika sta kupila parcelo nasproti parka, kjer je predpostavljeno, da se zgradi dvojček.
- **Vsaka družina ima svoje potrebe**, zahteve in različno socialno stanje, vendar pa obe želita pogled na vrt (in izhod), vhod iz pritličja itd.
- **Razvoj ideje glede na želje**- nenehno sestajanje z arhitekti in postopen nastanek končne oblike, ki je **odziv arhitektov** na želje naročnikov.
- Hiša je **kvadratne oblike, z ravno streho**, ima **stekleno fasado**, ter **različno velike prostore** po etažah.

100 WOZOCO'S, AMSTERDAM, 1997

- **Dom za starejše občane** (na robu zazidalnega otoka); celotno področje namenjeno za starejše.
- **Naročilo: 100 stanovanj**, dostopnih iz **zunanjega hodnika**. Predviden osnovni volumen.
- Majhne stanovanjske **enote za 1 do 2 osebi**.
- Zgornji del je bil previsok glede na gabarite. **Spodaj odrez za vhod**+odebeliti stene zaradi zvočne izolativnosti- zato **zmanjka prostora za 13 stanovanj**.
- Zaradi manjkajočih stanovanj je prišlo do **ideje o 'nahrbtnikih'** na severni strani objekta, kamor se spet umestijo stanovanja.
- Asketska osnovna arhitektura (8% manj stroškov) omogoči gradnjo dražjih (za 15%) 'nahrbtnikov'- previsni volumni.
- **Problem**: te enote so na severu in pod stanovanjskimi konzolami je **neizrabljen prostor**.
- Južna **fasada obdana z lesom**, na kateri je nepravilna kompozicija **velikega števila balkonov** z različnimi pisanimi, plastičnimi ograjami.
- Severna fasada ima zunanje hodnike z zasteklitvijo in lesene previsne volumne.
- **Tlorisi stanovanj so racionalni**, v detajlih pa se kaže razmeroma **nizek standard** (znotraj beton, plastika na balkonih, itd.)

ZADNJI PROJEKT

- Parcela stoji na **skrajno omejenem ozkem pasu** med kanalom in cesto.
- Želja naročnikov je postaviti **15 stanovanj**.
- Tradicionalna nizozemska zazidava- vsako stanovanje ima **vhod iz ceste** po strmih stopnicah (brez dvigala).
- **4 etažen objekt** (širok samo 7m) z **velikimi konzolami** (terase) s pogledi na kanal.
- Hiša je **dvignjena, spodaj je garaža**.

WIEL ARETS

- Ustvarjalno izhodišče v **asketskih sakralnih prostorih**.
- Prvi večji projekt je bil **razširitev akademije v Maastricht-u**.

APPARTMENT TOWER KNSM, AMSTERDAM, 1996

- **Stanovanjski nebotičnik.**
- **Osnovna intencija** pri gradnji podobna kot pri **Mies-u**: stavba pride **do tal**; v pritličju **skupna dnevna soba** kot Miesovi dvojčki v Chicagu.
- **4 različno visoka stavbna telesa** je združil v enega- doseže eleganco in vitkost namesto čokatosi.
- Njegova arhitektura ni lahkotna, ampak materialna.
- Velika in težka **obloga fasade iz prefabrikantov** je rastično zasnovana- nebotičnik je robustna stavba.
- Stavba se na eni strani ozira **proti mestu**, na drugi (kot paravan) se s širokim pogledom ozira **na morje**.
- V nadstropju je **5 stanovanjskih enot**, od katerih sta dve obrnjeni proti morju, 3 pa proti mestu.